

מבט מהשרפרף הנמוך

כאזיקים, והושיבו אותי על כיסא נמוך מאוד הנשען קדימה. נשארתי בתנוחה זו למשך יומיים מבלי שחקרו אותי. ביקשתי שיסירו לי את השק כי יש לי קשיי נשימה, אך לא עזר דבר. ביום השני התעלפתי ולקחתי אותי לרופא, שנתן לי כדור אקמול ואמר שאין לי כלום. לאחר יומיים לקחתי אותי לחקירה בשעה 9 בבוקר, עד ליום 24.7.96. החקירה נמשכה 24 שעות ביממה, במשמרות. במשך חמישה ימים הרשו לי לישון מחמש כבוד קר עד שבע בבוקר. במהלך החקירה הייתי קשור לכיסא נמוך והיריים קשורות לאחור באזיקים מהודקים מאוד". בהמשך התצהיר מתאר באחר כיצד טילטל אותו חוקר שב"כ.

ברו"ח נכתב, כי הוועדה בראשות נשיא בית המשפט העליון משה לנרוי, שהוקמה לאחר פרישתו של קר 300 כרי למצוא פתרון משפטי שיאפשר לחוקרי השב"כ להפעיל שורה של אמצעים לחץ בלא לעמוד על כך לדיון, התייחסה גם לשיטות חקירה הרומות לשאבנה, אבל שיטות אלה, שנשאבו מתוך כתבי בית הדין האירופי, נגעו רק לזמני המתנה לחקירה, ולא הופעלו גם בחקירה עצמה, כפי שעושה השב"כ.

עו"ד פלג־שריק מוסיפה, כי ועדת לנרוי התירה לחוקרי השב"כ להפעיל "לחץ פיסי מתון" כשהם חוקרים מתכלים הנחשבים "פצצה מתקתקת", כלומר יש ברשותם מידע שאם יחורץ לאתרו ימנע פגיעות חמורות בנפש. אבל בעיני החוקרים, כפי שעולה מהדעות הפרקליטיות לבית המשפט העליון, השאבנה אינו כלול בהגדרה של "לחץ פיסי מתון".

בכך, טוענת עו"ד פלג־שריק, השב"כ שוגה, בייחוד בכל הנוגע לשאבנה המופעל כוונת החקירה. לרעתה, השימוש בשאבנה חורג מההיתר שניתנה ועדת לנרוי. ומי יכול להעיד על כך טוב יותר מאשר השופט לנרוי עצמו? ארגון בצלם פנה ב-91' לשופט וביקש ממנו להגיב על דו"ח שפירסם בעניין שיטות החקירה של השב"כ. הדו"ח הביא עדויות מוזויעות של נחקרים על השימוש בשיטת השאבנה ורומותיה. במכתב התגובה התרעם לנרוי על טענת מחברי הדו"ח כי הוועדה שבראשה עמד הכשרה עינויים ביש"ר אל. "הוועדה הרגישה שהלחץ אסור לו שיגיע לדרגת עינויים, אחרי שנתנה דעתה להגדרת עינויים באמנות הבינלאומיות", כתב השופט. הוא הביע זעזוע מתיאורי הנחקרים, אך סירב לתת בהם אמון. "עדויות מפי נחקרים המובאות בדו"ח בצלם", כתב לנרוי, "מדרבות ברובן על עינויים גוף קשים, שמקורם בתלונות שחא־אגוד מאות מופלגות. כך גם התיאורים המצביעים, שבהם קישט אמן מוכשר את דו"ח בצלם, סמך ציוריהם של מרואיינים".

ית המשפט העליון, בהרכב של תשעה שופטים, דן בימים אלה בשאלה אם מותר להושיב נחקר ימים ולילות רצופים כשידיו כבולות לאחור, ראשו מכוסה בשק ומוסיקה רועשת מושמעת לו בלא הרף? והאם מותר למנוע ממנו שינה? נחקרי השב"כ מכנים מצב כזה: "שאבנה". כל העיצורים הפלשתינאים שנחקרו במתקני השב"כ דיווחו על החוקתם בשאבנה.

ברוך כלל, הנחקרים מוחזקים בדרך זו כבולים אחר, במרחק לא רב זה מזה. השק המכסה את ראשו עשוי מברז צפוף המונע ראייה ומכביד על הנשימה, ולעתים קרובות הוא גם מסריח. יש שהנחקר עומד, ויש שהוא יושב על כיסא רגיל או על שרפרף נמוך שהמשענת שלו משופעת או שאין לו משענת כלל. לעתים הנחקר מוחזק בשאבנה כשהוא השוף לקור עז או לחום כבד. פעמים רבות האזיקים מהודקים על פרקי הידיים והרגליים עד כדי כאב. הישיבה בתנוחה זו נמשכת בדרך כלל ברציפות ביימים ראשון־חמישי, ואילו בשישי ושבת העיצור "נח" בתא מצחין, צפוף, חסר אור, רור, בלא להחליף בגדים ובלא להתקלח. מצב זה עשוי להימשך שבועות ואף חודשים.

חוקרי השב"כ טוענים שזו רק צורה של המתנה לחקירה.

לפי גרסתם, היא אינה מכאיבה וגם אינה גורמת סבל. השק והמוסיקה מיועדים, לטענתם, למנוע תקשורת בין הנחקרים כוונת ההמתנה. האזיקים מיועדים למנוע מהנחקרים לתקוף את חוקריהם. שלילת השינה מוסכרת בצורך בחקירה אינטנסיבית. לתנוחה המעוותת לא ניתן עד היום כל הסבר.

ארגוני זכויות האדם דוחים את הסברי השב"כ. הם רואים בשאבנה עינוי לכל דבר. שכן, העינוי מוגדר כאמנה הבינלאומית נגד עינויים כאמצעי הגורם לכאב, סבל והשפלה לנחקר.

עו"ד תמר פלג־שריק מתארת בהרחבה את הסבל הנגרם לנחקרים מתנוחת השאבנה, בדו"ח שחיברה על העינויים בחקירות השב"כ. הדו"ח הוזמן על ידי המוקד להגנת הפרט, ארגון ישראל לי הפועל נגד פגיעות בזכויות האדם של תושבי השטחים. הוא מסתמך על תצהירים שמסרו כ-200 נחקרים לפרקליט הארגון, עו"ד אנדרה רוזנטל, בחודשים מארס־אוגוסט '96. מהתצהירים עולה כי השב"כ מפעיל מגוון של תנאי חות שאבנה, המשולבות לעתים קרובות באמצעי חקירה ממשיים.

תצהיר אופייני הוא זה של גיראל פאיו באחר: "נעצרת ביום 3.7.96 לפנות בוקר. הביאו אותי לאל מוסקובייה (מגרש הרוסים בירושלים). ער"כ לי בדיקה וחיפוש, ולאחר מכן הלבישו על ראשי שק מסריח וקשרו לי את הידיים לאחור